

Studie 2012 over de mogelijkheden voor de erkenning van het solidair wonen.

Actualisatie van de studie van 2006 en nieuwe ontwikkelingen

SAMENVATTING

Een initiatief van

POD | Maatschappelijke Integratie
SPP | Intégration Sociale

en toevertrouwd aan

Dankwoord

We danken de leden van het begeleidingscomité voor deze studie, evenzeer danken we de experts die ons twee dagen van hun kostbare tijd schonken, en de bewoners van solidaire woningen om ons te ontvangen en hun ervaringen met ons te delen

Pascale Thys en Daniel Mignolet, Habitat & Participation
Nicolas BERNARD en Valérie LEMAIRE, Facultés universitaires Saint-Louis
Sabrine van Slembrouck, Luk Jonkheere en Hilde Maelstaf, Samenhuizen

December 2012

1. Algemene inleiding van de studie

Voor de studie van 2006 werden diverse initiatiefnemers en bewoners van projecten solidair wonen (vormen van gemeenschappelijk wonen waarbij mensen in een sociaal kwetsbare situatie tot de bewoners behoren) bevestigd. We stelden vast dat velen onder hen geconfronteerd werden met een ware “administratieve warboel” met betrekking tot het sociale statuut van de bewoners. We citeren : “ of je als alleenstaand of samenwonend wordt beschouwd is afhankelijk van de evaluatie van de individuele wijkagent, van de criteria van de maatschappelijk werker van het OCMW of van de inspecteur van de RVA, van de gegevensbank van de Rijksdienst voor Pensioenen en zelfs de arbeidsrechtbank hanteert diverse interpretaties van het sociaal statuut.. De gehanteerde criteria zijn niet noodzakelijk dezelfde, maar variëren doorheen de tijd. De eisen waren duidelijk: **“wanneer zal deze toestand worden aangepast”**

Een wettelijk kader creëren voor de solidaire woningen en/ of voor de bewoners impliceert niet dat de deur opengezet wordt voor allerlei mistoestanden. Een dergelijk risico werd beschreven door 1 de heer Nicolas Bernard in zijn presentatie over de alternatieve woning: “het risico bestaat dat er enkel nog halve rechten worden verleend aan wat sommigen voorstellen als sub-bewoners”. Een duidelijk, gestructureerd, meetbaar en geëvalueerd toepassingsgebied van de solidaire woning zal misbruiken tegen gaan en verzekert aan de initiatiefnemers en vooral aan de potentiële bewoners een waardige woon- en leefwijze. Het waarborgt het volledige genot van hun rechten en plichten en van de vrije keuze om er hun hoofdverblijfplaats en domicilie te vestigen. Solidair gemeenschappelijk wonen biedt geen antwoord op de woningcrisis en is maar van toepassing op een beperkte groep. Deze woonvorm veronderstelt dat de bewoners de belemmeringen aanvaarden die eigen zijn aan de fysieke nabijheid van anderen, de verplichting om sommige huishoudelijke activiteiten te verdelen en zich inzetten in deze weinig onderhandelbare feitelijke solidariteit.

Indien dit enkel als belemmeringen wordt bekeken, hoe verklaart men dan het grote succes van nieuwe creatieve woonvormen zoals bijvoorbeeld kangoeroewoningen, die reeds een duidelijke plaats hebben in Brussel en ondertussen ondersteund door de Waalse regering terwijl er gelijkaardige systemen worden ontwikkeld in Vlaanderen. Het antwoord ligt voor de hand: deze woonvorm komt tegemoet aan welomlijnde behoeften. Door het samenwonen kunnen de eenzaamheid en onveiligheidsgevoelens van ouderen doorbroken worden en kan tegelijkertijd aan jongeren een betaalbare woning aangeboden worden die anders toch grotendeels leeg of onbewoond zou zijn. Een daarmee samengaan positief gevolg is de betere verdichting van het wonen en het onderhoud van het woningpark.

Het heropbouwen van intergenerationele relaties, het herstellen van solidariteit op vrijwillige basis en met respect voor elkaars verschillen en elkaars capaciteiten en vermogens, allemaal elementen die door de invoering van de categorie of “ label solidaire wonen” gestimuleerd zouden worden.

Samenvattend : Solidair wonen steunt op vier fundamentele dimensies die het onderscheidt van andere alternatieve woonvormen.

- **De woning wordt gedeeld door huishoudens die niet noodzakelijk familiebanden hebben.**
- **Het is een project : er is een actieve en concrete solidariteit binnen de bewonersgroep, deze betreft ook mensen in een sociaal kwetsbare situatie.**
- **Dit resulteert in de verzachting van materiële en psychosociale gevolgen gebonden aan de sociaal kwetsbare situatie van sommige bewoners en vergemakkelijkt dus hun mogelijke terugkeer naar een grotere autonomie.**
- **Het werkt preventief: men onderneemt iets vóórleer men in een spiraal van schulden terecht komt, alvorens afbraak van sociale relaties en vereenzaming zich voordoen.**

¹ La norme à l'épreuve de l'habitat alternatif, la Charte, p.3 2012

Het is dus het verband tussen de bewoning en het statuut van de bewoners in bestaansonzekerheid, dat het solidair wonen definieert.

Het is tevens diezelfde relatie die zich, verbonden aan in de vermenging van twee beleidsdomeinen, « het sociale welzijn en huisvesting », de facto bevindt op de grens van de bestaande regelgevingen. Sociale normen spreken over alleenstaande of samenwonende bewoners en woon/huisvestingsnormen definiëren het statuut van individuele of collectieve woning. We kunnen daarom deze enigszins provocerende bewering stellen :

In 2012 blijft de solidaire woning nagenoeg « buiten norm ».

Wat is het verband met de erkenning van de solidaire woning ?

Deze studie wil op zoek gaan naar een antwoord op de problematiek aangaande de normen, waarbij we ons baseren op bestaande ervaringen, de mening van deskundigen uit het sociale veld en/of huisvesting en de visie en analyse van juristen, gespecialiseerd in deze materie. Dit is de methodologie die we daarvoor hebben gevolgd.

2. Trendanalyse

Om Solidair Wonen « versie 2012 » te analyseren hebben we de criteria van de studie 2006 hernomen. Hieraan hebben we nieuwe parameters toegevoegd naar aanleiding van onze contacten met de projectdragers

Soorten kwetsbaarheid en ondersteuning

De kwetsbare doelgroepen die we hebben aangetroffen zijn van zeer diverse aard : daklozen, asielzoekers, gepensioneerden, personen met een handicap, eenoudergezinnen, jonge werklozen, mensen met een psychische of psychiatrische problematiek.

Drie soorten behoeften onderscheiden zich ten opzichte van de studie uit 2006.

Een opkomende behoefte : de grote vraag m.b.t. mensen met een psychische of psychiatrische problematiek.

Een nieuwe behoefte : de opvang van ex-gedetineerden.

Een dominante behoefte : de nood aan intergenerationele projecten.

Onze vaststelling : de wooncrisis brengt een verbreding van de doelgroep met zich mee !!!

Wat is het verband met de erkenning van Solidair Wonen ?

Vanuit deze omschrijving onthouden we vooral de dwingende noodzaak om een geheel van faciliterende maatregelen te ontwerpen die de ontwikkeling en het bestaan van deze projecten toelaat.

De notie van een label « Solidair wonen » wordt door alle projectverantwoordelijken genoemd, zij het met enig voorbehoud. Het kan - volgens hen - zeker niet de bedoeling zijn een al te rigide label toekenning toe te voegen aan de reeds bestaande administratieve complexiteit. Een andere rem voor het solidair wonen die regelmatig vermeld wordt door de actoren is de te beperkende stedenbouwkundige regelgeving !

3. Actualisering van de maatregelen en acties van de overheden

Onderliggende logische kaders van de maatregelen

1. **Stedenbouw en ruimtelijke ordening:** dit is vaak doordrongen van principes van duurzame ontwikkeling en volgt de analyses gemaakt door de Agenda's 21 en gewestelijke ontwikkelingsplannen of ruimtelijke structuurplannen.
2. **Sociale benadering:** deze zoekt antwoorden op de huisvestingsproblemen van mensen in bestaansonzekerheid en werknemers met lage of gemiddelde inkomens en op de verwachte schaarste inzake woningen ten gevolge van de demografische groei.
3. **Samenwerking:** bijna alle nieuwe projecten zijn het resultaat van een samenwerkingsverbanden tussen verschillende actoren komende uit zowel de associatieve sector, de publieke sector (sociale huisvesting en andere) en voor sommige projecten zelfs vanuit individuele burgerinitiatieven. Interessant hierin is de combinatie en complementariteit van vaardigheden en kennis. Deze moeten geformaliseerd worden om zodoende de overdraagbaarheid naar andere projecten te verzekeren.
4. **Politiek en juridisch:** dit betreft de neerslag in wetteksten, aanbevelingen, veranderingen in wooncodes, e.d. die de erkenning van vernieuwende woonvormen mogelijk maken.
5. **Gemeentelijke of regionale verankering:** aan de gemeentelijke of regionale overheden wordt de realisatie overgelaten van projecten, ingebed in een ecosysteem dat goed gekend is en beheerd wordt door deze overheden, zowel vanuit sociologische als stedelijke en economische dimensies.

Wat is het verband met de erkenning van solidair wonen ?

Rekening houdend met de grenzen van hun bevoegdheden, richten alle acties en de sinds 2006 uitgewerkte maatregelen van de gewesten zich op het verband tussen sociale kwetsbaarheid en huisvesting. Maar deze acties worden geconfronteerd met beperkingen die het gevolg zijn van de huidige situatie en interpretatie van het(sociale) statuut van personen in bestaansonzekerheid (met een vervangingsinkomen). Men stuit op administratieve grenzen en het risico van potentiële bevoegdheidsconflicten vooral op het vlak van het respecteren van de normen. Aldus de geraadpleegde professionals.

4. Labeling en operationaliteit

Een label zou nuttig zijn als het aan de volgende voorwaarden voldoet :

1. Afkomstig van het Federaal niveau, moet het gelden voor alle andere bestuursniveaus.
2. Het moet toegankelijk zijn voor velen, zonder discriminatie te veroorzaken.
3. De voorwaarden van erkenning moeten op termijn duidelijk gedefinieerd en gerevalueerd worden.
4. Een neutrale "labeling instantie" moet worden opgericht.
5. Deze instantie zorgt via delegatie voor een manier om de lokale specifieke situaties te integreren.
6. De maatregel van labeling moet administratief eenvoudig zijn.
7. Het label moet ruimte creëren voor innovatieve initiatieven inzake de woonproblematiek m.b.t. sociale kwetsbaarheid.

Wat is het verband met de erkenning van solidair wonen ?

Wat ook de structuur of het label mag zijn, het zal gebaseerd zijn op kwaliteitscriteria die meetbaar en objectiveerbaar zijn en als gevolg hebben: het behoud van het statuut van alleenstaande voor de bewoners.

4.1 Naar een operationele definitie van solidair wonen

"Bij solidair wonen gaat het om een leefomgeving en een leefproject voor (met name) meerdere mensen waarvan er ten minste één maatschappelijk kwetsbaar is (in bestaansonzekerheid leeft) of dat dreigt te worden. Deze mensen onderschrijven bewust de principes van deze woonvorm onder de vorm van een charter of op een andere wijze.

Solidair wonen vertaalt zich concreet in groepswonen, hetgeen inhoudt dat meerdere volwassenen, die met elkaar geen andere banden hebben dan deze woonwijze, een aantal autonome woningen bewoont en waarbij het geheel één of meerdere gemeenschappelijke ruimten bevat."

4.2 Een label voor projecten en/of projecthouders

Het gekozen model bewerkstelligt een verbinding tussen projecthouders en types projecten. De geanalyseerde projecten die hun langere houdbaarheid hebben bewezen berusten op deze fusie. De noodzakelijke professionalisering (zoals vermeld in de tendensanalyse) alsook het beheer van de woningen ligt bij een structuur (VZW), projecten en projecthouders zijn op deze manier nauw verbonden i.f.v. het solidair wonen.

4.3 Definitie van het model gekozen door de experts

« Zullen worden erkend als solidair wonen leefprojecten die een collectieve en solidaire dimensie integreren en die geïnitieerd en gegarandeerd worden door projecthouders die waken over het respecteren van de criteria van solidair wonen zoals voorgeschreven door de competente autoriteiten in de wooncodes. Dit heeft als gevolg dat alle personen met deze woning als hoofdverblijfplaats zullen beschouwd worden als alleenstaande voor de wetgeving m.b.t. het leefloon, het IGO, of werkloosheidsuitkering en dat voor de hele duur van hun verblijf in het project ».

Het toekennen van een label voor solidair wonen zal niet kunnen gebeuren zonder dat het federaal niveau de aangepaste tools voor controle en opvolging ter beschikking stelt. Vermits de keuze valt op een erkenning via actoren en projecten op het lokaal niveau, lijkt het aangewezen dat de controle en opvolging van het geheel van het systeem verzekerd wordt op het federaal niveau.

Daarom stellen we voor volgende organen te creëren:

- 1. Een orgaan voor labeling dat werkt onder toezicht van de federale overheid**
- 2. Een register van projecten en projecthouders solidair wonen**

4.4 De stappen in het proces van labeling

Stap 1 : Een lastenboek wordt opgesteld in functie van **de erkenning als project solidair wonen** door de projecthouders en ondersteund door de lokale autoriteiten (OCMW of andere), daarbij ook rekening houdend met de operationele criteria van de maatregel, dit kan bijvoorbeeld onder de vorm van een in te vullen rooster.

Stap 2 : Het dossier wordt opgestuurd naar de twee erkenningsorganen: het federaal controleorgaan en de « Hoge raad voor solidair wonen » (zie hierboven)

Stap 3 : Er wordt nagegaan of de erkenningscriteria vervuld zijn (door de bevoegde organen). Het federaal orgaan is soeverein, maar houdt rekening met het advies dat wordt gegeven door de Hoge raad voor solidair wonen.

Stap 4 : Erkenning voor een periode van 5 jaar maximum, of een gemotiveerde weigering.

Stap 5 : De beslissing van erkenning wordt doorgegeven aan de lokale autoriteiten en de projecthouders.

Stap 6 : De beslissing van erkenning wordt (door de projecthouders) doorgegeven aan de administraties die bevoegd zijn voor het sociaal statuut van de bewoners in solidair wonen.

Stap 7 : De projecthouder mag dan het erkende project reproduceren op een andere plaats en met andere bewoners, op voorwaarde dat dit project in alle punten conform is met het project dat de erkenning heeft gekregen.

Stap 8 : Jaarlijks wordt er een rapport ingediend om te kunnen controleren of het project blijft voldoen aan de operationele criteria. Om de 5 jaar zal dit rapport alle gegevens over de 5 voorbije jaren bundelen om het project opnieuw aan de bevoegde instanties te kunnen voorleggen.

4.5 De gevolgen van de labeling voor de bewoners van solidair wonen

- Behoud van het statuut van alleenstaande i.v.m. het vervangingsinkomen
- Materiële zekerheid voor de nabije toekomst
- Het doorbreken van sociale uitsluiting en de integratie in de wijk
- Sociale omkadering met als doel een grotere autonomie van de bewoner
- Administratieve vereenvoudiging
- Mogelijkheid om verbroken familiale banden te herstellen
- Gemakkelijkere integratie in een woning conform aan de actuele normen van comfort en hygiëne
- Psychosociale opbouw of herstel voor sommige bewoners
- Het opgeven van frauduleuze situaties (niet aangifte van samenwonen – valse domicilie – enz.)

5. Aanbevelingen

5.1 Juridische aanbevelingen

In het algemeen, **wordt in onderhavige studie gepleit voor een zekere soepelheid op het vlak van de toepassing van de regels inzake het solidair wonen**, waarbij er een aantal voorbeelden van goede praktijken in de drie gewesten van ons land worden aangehaald. Iets meer toekomstgericht, zijn wij zo vrij geweest om eveneens een aantal constructieve voorstellen te formuleren om de ontwikkeling van solidaire woonvormen te bevorderen (zo werd met name gesuggereerd om in het kader van de sociale uitkeringen een tussentarief in te voeren dat specifiek van toepassing is op solidaire woningen en werd er voorgesteld om een label te creëren dat wordt toegekend aan de ontwikkelaars van dergelijke woonvormen). Deze twee voorstellen zijn uiteraard nauw met elkaar verbonden: zo zou er een tussentarief worden toegekend aan personen die een woning betrekken waarvan de projecthouder het voorwerp heeft uitgemaakt van de toekenning van een erkenning of een label.

Er dient echter over te worden gewaakt dat deze bewoners door de eigenlijke inrichting van hun solidaire woning niet worden beschouwd als louter samenwonenden (waardoor zij hun recht op het tussentarief verliezen). In dit verband, biedt de voornoemde rechtspraak een aantal interessante richtsnoeren.

Zo is er om te kunnen spreken van samenwonenden een “kostenbesparende schaalvergroting” en een “verbruikseenheid” vereist die de volgende elementen veronderstelt: “de samenstelling van een ééngemaakte koopkracht, de gemeenschappelijke uitvoering van verschillende huishoudelijke taken, het onderhoud van de vertrekken, het wassen van kleren, het bereiden van maaltijden, enz.”.

Om te worden beschouwd als samenwonend volstaat de eenvoudige gemeenschappelijke betaling van bepaalde collectieve ruimtes niet ; de bundeling van *significante* gemeenschappelijke uitgaven is in dit verband van essentieel belang. Het *effectief* delen van de inkomsten en de kosten vormt ter zake het determinerend criterium en dus niet het eenvoudig financieel bijdragen van een persoon aan een groep

De groepswonen is echter niet enkel een geldzaak; het gemeenschappelijk leven moet eveneens over een fysieke ruimte beschikken om tot uiting te komen. In navolging van de uitgaven, dient deze ruimte die aan de gemeenschap wordt toegewijd ook zin te hebben (zoals bijvoorbeeld een kamer en niet enkel de keuken of de sanitaire ruimten). Om als een samenwoning te kunnen worden gekwalificeerd, moet het samenleven bovendien voldoende duurzaam zijn. Daarnaast, vormt een gemeenschappelijk adres geen “determinerende” omstandigheid om te kunnen spreken van samenwonenden.

Naast het (cruciale) vraagstuk inzake de uitkeringstarieven, **zou het voorgestelde label eveneens gebruikt kunnen worden in het kader van andere toepassingen**: een versoepeling van de stedenbouwkundige procedure voor de indeling van een woongebouw, een versoepeling van de gezondheidsnormen, de niet-verhoging – met 40% - van het kadastraal inkomen die van toepassing is wanneer een goed te huur wordt gesteld (in het geval dat de beheerder-verhuurder van de groepswoning zelfs eigenaar is van het goed) of de mogelijkheid om (in Brussel) een renovatiepremie te bekomen zonder dat men zijn woning toevertrouwt aan een sociaal verhuurkantoor. Al deze voordelen zijn relevant en kunnen de algemene ontwikkeling van gemeenschappelijk wonen ontgensprekelijk stimuleren.

Op juridisch vlak, brengt de voorkeur voor het gekozen model als belangrijke gevolg met zich mee dat de oprichting van een vereniging vereist is. Welke vorm moet deze vereniging aannemen? Hier dient zich de keuze aan tussen een feitelijke vereniging of een vzw.

De feitelijke vereniging biedt het voordeel dat zij erg eenvoudig van aard is, aangezien er aan geen enkele formele procedure moet worden voldaan. Deze elementen komen ontegensprekelijk tegemoet aan de "spontane" en "burgerlijke" dimensie waarin we het solidair wonen willen laten kaderen. Een feitelijke vereniging geniet echter geen rechtspersoonlijkheid en kan geen rechten uitoefenen en is tot geen enkele verplichting gehouden. Concreet gezien, zou deze vereniging bijvoorbeeld geen overeenkomsten kunnen afsluiten. Daarnaast, kunnen de leden van de vereniging persoonlijk (en onbeperkt) aansprakelijk worden gesteld voor mogelijke schulden van de vereniging.

Derhalve en gelet op het feit dat er enorm veel op het spel staat (zo kan de toekenning van een label diverse juridische gevolgen met zich meebrengen), lijkt het ons wenselijk om een beroep te doen op een vzw-structuur. Daar waar de procedures voor een vzw ingewikkelder zijn², maakt deze rechtsvorm het echter wel mogelijk om juridische activiteiten uit te oefenen en de leden van deze vereniging te beschermen. Daarnaast, kan een feitelijke vereniging in geen enkel geval overheidssubsidies ontvangen.

Voor het overige, dient te worden opgemerkt dat er ook andere rechtsvormen (met een juridische aansprakelijkheid) mogelijk zijn, indien de vereniging zich zou willen bezig houden met handels- of commerciële activiteiten (die al dan niet onbaatzuchtig worden uitgevoerd). In dit kader, kan de stichting of de coöperatieve vennootschap met een sociaal oogmerk worden aangehaald; beide rechtsvormen veronderstellen de samenstelling van een minimum startkapitaal. De coöperatieve vennootschap wordt bovendien gekenmerkt door het feit dat de mogelijke winst die wordt gegenereerd uit haar activiteiten opnieuw kan worden geïnvesteerd met het oog op de ontwikkeling van haar maatschappelijk doel.

5.2 Algemene aanbevelingen

De norm

Zoals eerder vermeld, is solidair wonen in zijn oorsprong, in zijn uitwerking, een « woonvorm buiten de normen ». Dit houdt een nieuwe paradox in want dit is tegelijkertijd de reden van haar succes en van haar beperkingen. **Om zich te kunnen ontwikkelen moet de solidaire woning zich inschrijven in nieuwe normen. Dit is onze eerste aanbeveling aan de opdrachtgevers van dit onderzoek.**

Label voor solidair wonen

Het zou positief zijn mocht solidair wonen een gecontroleerd, soepel wettelijk kader en een simpele administratie krijgen. Dit kader kan alleen worden opgemaakt op het federaal niveau want het betreft het statuut van sociaal kwetsbare mensen met een vervangingsinkomen. Het regionale woonbeleid werkt aan oplossingen op vlak van huisvesting, aan systemen van bijstand waaronder solidair wonen. Maar deze inspanningen stuiten snel op hun grenzen wanneer het sociaal statuut van personen ter sprake komt. Er is dus een tegenstrijdigheid tussen de regionale bevoegdheden (over de organisatie van solidair wonen) en federale bevoegdheden (over de statuten) over solidair wonen.

² Zie de wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen, B.S., 1 juli 1921, volledig herzien door de wet van 2 mei 2002.

De kosten van een label

Als we ons beperken tot de begunstigen van hulp voor sociale integratie of van de IGO, zal de maximale kost ongeveer één miljoen euro per maand zijn. Dit is het maximum, dit wil zeggen dat dit bedrag bereikt wordt indien alle betrokken gezinnen van deze maatregel zouden genieten, ook deze die niet in een solidaire woning wensen te leven. Hiervoor zou men dringend honderden solidaire woningen moeten opstarten ... ! Men zou vele jaren nodig hebben om deze doelstelling te bereiken. Objectief gezien mag men dus veronderstellen dat het niet langer bestraffen met het statuut van samenwonende, als gevolg van het wonen in een solidaire woning, minder zal kosten dan de te verwachten totale kost van het invoeren van een label.

Deze kost moet bovendien afgewogen worden, verminderd met de reële kost van de bestaande controles en procedures, van fraude, van een deel van de bijkomende steun voor huisvesting, sociale en medische hulp als gevolg van het isolement, enz. Tijdens onze werksessies haalden de experts tenslotte de mogelijkheid aan voor het bepalen van een derde schaal van sociale uitkeringen gelinkt aan de samenwoning. **Wat ons leidt naar onze tweede aanbeveling, de sociale en economische voordelen nagaan verbonden aan het toekennen van een statuut van alleenstaande voor personen die solidair gemeenschappelijk wonen.**

Het creëren van ruimte voor innovatie

Solidaire woningen bestaan, en sommige sinds reeds vele jaren. Andere ontstaan op initiatief van partners die soms publieke en private sector samenbrengen, in functie van het ontwikkelen van originele en innovatieve formules. Om in orde te zijn met de regelgeving ontwikkelen ze soms complexe architecturale ingrepen met een veelvoud van individuele studio's zodat de privéruimte duidelijk onderscheidbaar is van de collectieve ruimtes. Zou het niet eenvoudiger zijn om deze projecten toe te staan te werken in een gecontroleerd maar soepel kader en er op het einde van de rit de effecten van op te meten ? Het gaat er dus om uitzonderingen te creëren waarbij men ruimte biedt voor innovatie. ³P. Defeyt schrijft het volgende: « *Misschien hebben we een culturele omschakeling nodig. Door het traag veranderen van de wet remt of stopt men zelfs sociale innovatie in plaats van haar te helpen. Maar door haar te veel of te precies te veranderen i.f.v. elke (nieuwe) situatie riskeert men het te verstikken* ». **Onze derde aanbeveling is dan ook om onze samenleving die allerhande crisissen doormaken (ook de wooncrisis) toe te laten innovatieve ideeën te ontwikkelen.**

Noodsituatie

Natuurlijk, haast en spoed is zelden goed, ook niet bij het uitvaardigen van wetten. Maar de wooncrisis / huisvestingscrisis is duidelijk en dit in de drie gewesten. We kennen er nog maar de voortekenen van. **Het is dus nu dat men de oplossingen voor morgen moet ontwikkelen. Solidair wonen is er één van.**